

TESZEM AZT — KOMMUNIZMUS

Hamlet, a paraszt — Boglár után Kaposváron

Lón Donja Mrdusa faluban — gondolta volt Ivo Bresan, a Paraszt Hamlet szülőatyja — egy lehetetlen rendszer, ami eredendően alkalmatlan emberi „fogyasztásra”. Teszem azt, — kommunizmus. És lón egynehány pipogya pártvezér, aki hirdetve talmi tanokat hízlala tompa elméjét degeszre, élnek dőzsben, mint disznók az ól bűzében. Shakespeare-t meg „lekizsákmányolozzák-burzsoázzák”. Elvégre belefé.

Játszódik pedig eme történet a kaposvári Csiky Gergely Színház pódiumán, felújítva — az akkor még javában „dühöngő” szocialista rend keretei között színrevitt — 1979-es boglári ősbemutatót. Azóta történt és változott egy s más. Demokratizálódtak a mindennapok, és az évtizedekre elfeledett egyetemes emberi jogok is teret nyertek, mi több, ha kedvünk támad, úgy hasraütvén egy — a „marxi” gondolkodást kritikákkal illető — transzparensel közlekedni közterületünk bármely forgalmas pontján, megtehetjük. Minden rendővő szerv retorziójának következménye nélkül. Hogy nem tesszük, az a józan ész diadala.

No meg, miért is tennénk? Hiszen szabadok vagyunk, időnk sincs efféle kétes értelmű időtöltésre. Ám színházba járunk. És megnézzük a Babarczy László rendezte Paraszt Hamletet. Ami remekbe szabott produkció.

A továbbiakban itt-ott felbukkanó lelkendezésem gyarazatára szorítkoznék: miért van létjogosultsága ma egy, a kommunizmust kíméletlenül űző, komikusá degradáló groteszk tragédiának, őt képben. Merthogy van, azt — a mélybordó előfüggöny lehullásakor — érezzük. Tenyereink tapsra emelkedésének és lelkes-ütemes össze-összeverdesésének oka van.

Keresése helyileg a kis Donja Mrdusa faluba vezet, ahol — mint hal a langy lében — éli világát Mate Bukara, a termelőszövetkezet vagy ahogy ő hívja, a nagyvállalat elnöke, Mile Puljo, a helyi népfrent elnöke, valamint Macsak, a szövetkezeti bizottság elnöke, tehát egy egész balga elnökhad, ahogy az a nagykönyvben írva vagyon. (Volt. A szerk.)

Leledzik itt, az emberi ostobaság egyik bástyáján egy májbeteg tanító is, becsületes nevén Andra Skunce, akit eddig fél tucat faluból űzött el a balgaság és butaság. Hát

most felvertezte magát, helyesebben megalkudott azzal a gondolattal, hogy ez egy szükséges rossz, s — elméletesebb megoldás híján — nem tehet egyebet, mint együttél vele. Az azonban még az ő edzett tolerenciáját is érzékenyen érinti, amikor a népfrentgyűlés „egyöntetű szavazással” dönt amellett, hogy adnak a kultúrának, áldoznak az irodalom oltárán, és előadják Shakespeare remekművét — mi sem áll messzebb tőlük —, a Hamletot.

Az első éles fájdalom ezen a ponton nyilall meggyötört májába. Ennél azonban már csak nagyobb katasztrófák érik az alázatos falusi tanítót, meg az emlegetett angol, a Globe Színház-i zseni emléket. Mivel így, ahogy ez a kapitalista bérenc tollából egykoron papírra vetett — vallja Bukara, a korrupst — egy szenny. Nem elég, hogy előadhatatlan, még értelmetlen is. Badarság. Át kell hát írni, mégpedig sürgősséggel. E nehezék, más tollforgató és az írott szó rímbezedéséhez konyító halandó híján tanítónk vállára, mesélni sokat tudó gerincére hárul. Amit ő, némi zsarolást követően, szigorúan

Bacsa Ildikó és Törköly Levente; Omélia és Omlett

inkognitóban el is végez. És megszületik a világirodalom szörnyszülöttje, a szocialista Hamlet. Miket le nem pötyögök? Amlett. Vagy Omlett. És persze Omélia. Minthogy kiejteni az eredeti dráma szereplőinek nevét túlságosan embert próbáló feladat lenne. Jer le hát kutyába!

És az Alsó Mrdusa falucska életében új fejezet kezdődik. (Igaz, a hírnevet jelentőt majd Ivo Bresan alapozza meg számára, amikor kiölti a Hamlet-előadás Donja Mrdusa faluban című groteszk tragédiát, őt képben.) Egy szó, mint száz, a horvát alvág kultúrháza nagy pillanatok tanúja lesz, a tanító nekilát, hogy színrevigye a színrevihetlent. Ám a Shakespeare-i tragédia mellett egy másik dráma is kibontakozóban van: Joco Skotity falusi fiú atya sikkasztás gyanúja miatt egy Bukara által kreált koncepció per áldozatává válik, és a börtön falai közt — kiszáll tenger fájdalma ellen. Öngyilkos lesz. Mi sem természetesebb, hogy Joco Hamlet, míg Bukara Cadulius szerepét kapja a sokszorosan áttételes színjátékban. Mellettük a falubelieket is jellemükhöz simuló jelmezbe öltözteti Andra Skunce, a tanító. Ő melleleg kulcs a játék megoldásához; a jugoszláv Omlett alteregója. Neki jut egy közjátékban, literes demizsonnal kezében, a Hamlet-monológ első pár sora is. Hamlet ő a java-javából. Közép-Kelet-Európa életéért küzdő királyfija. Inkább tűri a jelen gonoszt, mintsem siet a

kommunista kivégzőgép felé.

Eddig a Babarczy László által fergetegesen megoldott színdarab látható régiója. A láthatatlan pedig fájó-boldogító, inkább Shakespeare-i, kellemesen bresani, nagy gondolat: nem a kommunizmusról, mert azt már teszteltük. *Az emberről, rólunk.*

Jó hát, ha figyelünk. Mindez olyan félelmetesen nagy alakításokkal, mint *Kelemen József* tanítója. Olyannyira elemében volt,

Molnár Piroska „Gertrúd” szerepében

A „kommentátor”, Rázga Miklós (a háttérben Szula László és Sztarenki Pál)

hogy a legkisebb helyzetekből is tökélyt varázsolt. *Szalma Tamás* Bukarája nem különben hatott, sugároztak belőle a szövegben meg nem fogalmazott mondatok is: egész lénye Bukarává változott. Az alkoholt kedvelő Gertrúdból Bresan korcsmárosnét csinált, melybe *Molnár Piroska* vitt életet.

A Polonius jelmezét felöltött népfrentelnök *Szula László* által elevenedett meg, neki is, mint az Oméliát megformázó *Bacsa Ildikó*nak várni kellett a „megfelelő pillanatra” a megvillanáshoz.

Mindkettejük pillanata eljött. *Törköly Levente* (Omlett) kvalitása már a Mizantróp egyik epizód szerepében kitűnt, most ezt kétséget kizáróan szilárdította meg. *Simurina* szerepében kapott lehetőségét *Rázga Miklós* sem hagyta kiaknázatlanul, szípközön kovácsolt erényt a hosszú monológokból.

A bresani falucska környezete *Szegő György*, a szereplők kosztüme *Szigeti Szilvia* kezét dicséri; a zenét *Hevesi András*, az elhangzó verseket *Eörsi István* jegyzi.